

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© 2014 ТЕРЕНТЬЄВА О. В.

УДК 338.28:656.6

Терентьєва О. В. Основні складові механізми забезпечення антикризової діяльності на підприємстві

Дослідження процесів антикризової діяльності та дій з їх забезпечення дозволило встановити суттєві розбіжності на понятійному рівні у аспекті методів, способів і механізмів виконання робіт. Тому було уточнено тлумачення поняття «економічний механізм» і запропоновано власне розуміння понять «механізм антикризової діяльності» і «механізм забезпечення антикризової діяльності» підприємства. На цій основі визначено, що даний механізм забезпечення антикризової діяльності підприємства повинен складатись із взаємопов'язаних елементів, які мають бути певним чином упорядковані. Виходячи із завдань, які даний механізм повинен виконувати, у статті запропоновано його організаційну будову, що включає економічний, кадровий, інформаційно-комунікативний, організаційно-розпорядчий, правовий, техніко-технологічний, соціальний елементи. Для кожного з елементів механізму надано його специфічні характеристики. Так, за авторською точкою зору, економічна складова повинна виконувати дії з підвищення ефективності його функціонування і збільшення рівня доходів працівників, а також забезпечувати зростання темпів і масштабів утворення власного прибутку; кадрова складова – підвищувати ефективність використання трудових ресурсів, а також забезпечувати їхнє кількісне, професійне, кваліфікаційне та інтелектуальне зростання; інформаційно-комунікативна – створювати умови для задоволення інформаційних потреб органів управління підприємства у нестабільних умовах функціонування та забезпечувати передавання інформації між індивідуумами та їх групами; організаційно-розпорядча – створювати умови для раціональної й упорядкованої взаємодії всіх складових антикризової діяльності; правова – здійснювати регулювання відносин на підприємстві та поза його межами на основі сукупності правових актів і норм; техніко-технологічна – створювати умови для безперебійного функціонування технічних засобів, які використовуються в антикризовій діяльності; соціальна складова повинна спрямовувати всю систему менеджменту на забезпечення соціально-побутових потреб працівників фірми, а також членів їх сімей та суспільних груп (комун).

Ключові слова: механізм, забезпечення, криза, діяльність, антикризовий.

Бібл.: 20.

Терентьєва Олена Володимирівна – асистент, кафедра економіки підприємств, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: terentieva.alena.kney@gmail.com

УДК 338.28:656.6

UDC 338.28:656.6

Терентьєва Е. В. Основные составляющие механизма обеспечения антикризисной деятельности на предприятии

Исследование процессов антикризисной деятельности и действий по их обеспечению позволило установить существенные расхождения на понятийном уровне в аспекте методов, способов и механизмов выполнения работ. Поэтому было уточнено толкование понятия «экономический механизм» и предложено собственное понимание понятий «механизм антикризисной деятельности» и «механизм обеспечения антикризисной деятельности» предприятия. На этой основе определено, что данный механизм обеспечения антикризисной деятельности предприятия должен состоять из взаимосвязанных элементов, которые должны быть определенным образом упорядочены. Исходя из задач, которые данный механизм должен выполнять, в статье предложено его организационное строение, которое включает экономический, кадровый, информационно-коммуникативный, организационно-распорядительный, правовой, технико-технологический, социальный элементы. Для каждого из элементов механизма представлены его специфические характеристики. Так, с авторской точкой зрения, экономическая составляющая должна выполнять действия по повышению эффективности его функционирования и увеличения уровня доходов работников, а также обеспечивать рост темпов и масштабов образования собственной прибыли; кадровая составляющая – повышать эффективность использования трудовых ресурсов, а также обеспечивать их количественный, профессиональный, квалификационный и интеллектуальный рост; информационно-коммуникативная – создавать условия для удовлетворения информационных потребностей органов управления предприятия в нестабильных условиях функционирования и обеспечивать передачу информации между индивидуумами и их группами; организационно-распорядительная – создавать условия для рационального и упорядоченного взаимодействия всех составных антикризисной деятельности; правовая – осуществлять регулирование отношений на предприятии и вне его границ на основе совокупности правовых актов и норм; технико-технологическая – создавать условия для бесперебойного функционирования технических средств, которые используются в антикризисной деятельности; социальная составляющая должна направлять всю систему менеджмента на обеспечение социально-бытовых потребностей работников фирмы, а также членов их семей и общественных групп (коммун).

Ключевые слова: механизм, обеспечение, кризис, деятельность, антикризисный.

Библ.: 20.

Терентьєва Елена Владимировна – асистент, кафедра економіки підприємств, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: terentieva.alena.kney@gmail.com

Terentieva Olena V. Main Components of the Mechanism of Ensuring Anti-crisis Activity at an Enterprise

The study of processes of anti-crisis activity and actions of their ensuring allows finding out significant discrepancies at the notional level in the aspect of methods and mechanisms of fulfilment of works. That is why, interpretation of the “economic mechanism” notion is clarified and own understanding of the “mechanism of anti-crisis activity” and “mechanism of ensuring anti-crisis activity” notions is proposed. On this basis the article holds that this mechanism of ensuring enterprise anti-crisis activity should consist of interconnected elements, which should be properly arranged. Based on the tasks, which this mechanism should perform, the article offers its organisational structure that includes economic, personnel, information-communicative, organisation-regulatory, legal, technical-technological, and social elements. The article presents specific characteristics of each of the mechanism elements. Thus, according to the author, the economic component should increase efficiency of its functioning and increase the level of employees income and also ensure growth of rates and scales of formation of own profit; personnel component should increase efficiency of use of labour resources and also ensure their quantitative, professional, qualification and intellectual growth; information-communicative should create conditions for satisfying information needs of the enterprise managerial bodies under unstable conditions of functioning and ensure transfer of information between individuals and their groups; organisation-regulatory should create conditions for rational and regulated interaction of all components of the anti-crisis activity; legal should carry out regulation of relations at an enterprise and outside its walls on the basis of totality of legal acts and rules; technical-technological should create conditions for non-stop functioning of technical means, which are used in anti-crisis activity; social component should direct the whole system of management at ensuring social needs of employees and also members of their families and public groups (communities).

Key words: mechanism, ensuring, crisis, activity, anti-crisis.

Bibl.: 20.

Terentieva Olena V. – Assistant, Department of Business Economy, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: terentieva.alena.kney@gmail.com

Сучасні економічні умови господарювання призвели до того, що близько половини усіх вітчизняних підприємств виявилися неспроможними. Підгрунтям для цього найчастіше стають прорахунки в прийнятті управлінських рішень при активній нестабільності зовнішнього для підприємств середовища. У таких умовах виникає проблема ефективного управління підприємницькою структурою на фоні диспропорцій у внутрішньому середовищі підприємства, що вимагає розробки і реалізації для нього протикризових заходів й систем механізмів їх здійснення. Актуальність статті в цілому визначається необхідністю формування на підприємствах механізмів забезпечення антикризової діяльності при недостатньому теоретичному і прикладному базисі антикризового менеджменту.

У сучасній економічній літературі можна віднайти чимало теоретичних і прикладних публікацій, присвячених різним аспектам антикризового менеджменту. При цьому в останні роки кількість наукових досліджень, де розглядаються проблеми протидії процесам дестабілізації підприємств значно зросла, що свідчить про підвищений інтерес вітчизняних і зарубіжних дослідників до цього напрямку наукових пошуків й розробок.

Теоретичні та прикладні аспекти антикризового управління підприємствами досить повно й докладно висвітлені зарубіжними і вітчизняними науковцями. У роботах закордонних науковців Дж. Аргенті, У. Бівера, Е. Альтмана, П. Грінера, Д. Майеса, Р. Фінка, Р. Таффлера, Г. Тішоу, Р. Мюллера та інших розглядаються проблеми сутності, специфіки, завдань та інструментарію антикризового управління. У вітчизняній літературі інтерес до проблем антикризового менеджменту в останні роки засвідчено у роботах І. Бланка, В. Кукоби, А. Лігоненко, П. Перерви, О. Терещенка, Н. Ушакової та інших, які досліджують проблеми загального антикризового управління підприємствами й формування на них спеціальних антикризових систем.

Водночас відсутні комплексні наукові дослідження з проблем синтезу систем і механізмів забезпечення антикризової діяльності суб'єктів господарювання. Наявні публікації дають можливість констатувати, що наукова спільнота розглядає лише окремі (фрагментарні) аспекти питання антикризового управління без урахування особливостей інфраструктурної складової менеджменту підприємств.

Метою статті є викладення для наукового обговорення аспектів побудови механізмів забезпечення антикризової діяльності на підприємствах

Не викликає сумнівів той факт, що активна протидія впливу дестабілізаторів функціонування підприємств передбачає здійснення комплексів протикризових робіт у різні часові проміжки і різноманітних сферах господарювання даного суб'єкта. Ці комплекси робіт виконуються з різними засобами, методами, способами, а також мають певні процеси і стани, що характеризують явище з протидії негативному впливу та є атрибутами механізму антикризової діяльності. Для обґрунтованого упорядкування антикризової діяльності підприємства доцільно сформулювати адекватну теоретичну основу створення і використання спеціалізованих механізмів функціонування антикризового менеджменту та окремих їх складових. Для утворення такої теоретичної основи слід зафіксувати поточний стан понятійного апарату теорій антикризового менеджменту, визначивши у першу чергу поняття «механізм», яке найчастіше тлумачать як (греч. μηχανή *mechané* — машина) – внутрішню будову машини, приладу, апарата, що приводить

їх у дію, а також «систему, що визначає порядок будь-якої діяльності» чи «сукупність станів або процесів, що визначають яке-небудь явище» [1, 3, с. 332; 4, с. 230; 12, с. 122; 15, с. 445; 18].

В економічній теорії та практиці значного поширення набули похідні терміни «господарський механізм» і «механізм господарювання», які використовуються, для ідентифікації механізму адаптації існуючих економічних систем, їхніх соціально-інституціональних обмежень до нових технологій і структурних змін, до нового типу економічного зростання [19, с. 421]. Поняття «господарський механізм» і «ринковий механізм функціонування економіки» змішують Ю. Лисенко і П. Єгоров [9, с. 86]. Для таких механізмів визначаються макроекономічний і мікроекономічний рівні [11, 16]. У розвитку управлінського спрямування Н. Афанасьєв, В. Рогожин і В. Рудика ототожнюють поняття «господарський механізм» і «господарський механізм керування» [2, с. 53].

Крім поняття «господарський механізм», часто використовується і поняття «економічний механізм», однак і воно не має однозначного тлумачення, оскільки має різне поєднання об'єктних і суб'єктних чинників, а також ознак [8; 13; 17; 20]. З огляду на багатоаспектність розуміння цього поняття у процесі дослідження сформульовано його уточнене тлумачення на рівні підприємства як *сукупності елементів, а також способів організації і взаємодії суб'єктів, головною метою яких є раціональне господарювання для активного розвитку підприємницької структури на ґрунті максимізації благ (прибутку) її суб'єктів (учасників)*.

На кожному підприємстві для досягнення поставленої мети діяльності використовуються різні механізми, за допомогою яких дані цілі досягаються. Це підтверджується різними науковцями, що займалися проблемами формування і використання механізмів у практиці підприємницької діяльності [5; 6; 9; 10; 14]. За їхнім баченням кожне підприємство має у своєму складі господарський механізм, де формуються механізми за спрямуваннями. Таким чином, за формальною логікою антикризовий механізм підприємства повинен поділятися на інші, більш локальні, механізми. Оскільки процеси протидії негативним кризовим проявам мають певне спільне спрямування, то їх слід поєднати у складі механізму антикризової діяльності, для координації антикризових дій логічно утворити механізм антикризового управління, а для забезпечення виконання робіт з виявлення і ліквідації наслідків негативного впливу дестабілізаційних чинників слід утворити механізм забезпечення антикризової діяльності.

Зважаючи на те, що механізм антикризової діяльності є локальним механізмом і до цього часу не привертав увагу науковців у аспекті його сутнісного дослідження, виникає потреба у встановленні розуміння даного механізму на понятійному рівні. Так, під механізмом антикризової діяльності підприємства слід розуміти *взаємопов'язану множину локальних механізмів, орієнтованих на ідентифікацію, локалізацію та ліквідацію негативних проявів кризових процесів суб'єкта підприємницької діяльності. Під механізмом забезпечення антикризової діяльності підприємства слід розуміти сукупність ієрархічно упорядкованих елементів, що створюють умови для своєчасного виявлення, ефективної локалізації та повної ліквідації негативних проявів кризових процесів*.

З огляду на особливість функціонування підприємницьких структур, а також непередбачуваність та латент-

ність кризових процесів на підприємствах, процеси і стани забезпечення виконання антикризових робіт мають різну спрямованість та активність. Дослідження специфічних характеристик кожного з аспектів антикризових дій дозволило дійти висновку про необхідність встановлення для механізму забезпечення антикризової діяльності підприємства базових орієнтирів, у межах яких даному механізму слід функціонувати. Це напрями фінансового, інвестиційного, комерційного, кадрового, інформаційного, комунікативного, організаційного, розпорядчого, правового, технічного, технологічного і соціального забезпечення. Відповідно до цих орієнтирів доцільно формувати такі складові механізму забезпечення антикризової діяльності підприємства: *економічну* (у т. ч. з фінансовим і комерційним забезпеченням), *кадрову*, *інформаційно-комунікативну*, *організаційно-розпорядчу*, *правову*, *техніко-технологічну*, *соціальну*.

Економічна складова механізму забезпечення антикризової діяльності підприємства повинна виконувати дії з підвищення ефективності його функціонування і збільшення рівня доходів працівників, а також забезпечувати зростання темпів і масштабів утворення власного прибутку. Для цього слід виконувати дії з:

- ✦ прогнозування потреб ринків у продукції (послугах) підприємства;
- ✦ визначення можливостей підприємства щодо задоволення потреб споживачів і встановлення ризиків невиконання даної цільової установки;
- ✦ сприяння доступу до необхідних запасів або джерел ресурсної основи виготовлення продукції (надання послуг) і прогнозування здатності ресурсного забезпечення діяльності підприємства у періоди дестабілізації його функціонування;
- ✦ формування маркетингово-комерційних мереж і створення умов для ефективного їх використання в періоди гіпер- і гіпоактивності продаж продукції (надання послуг); прогнозування масштабів і фінансування імовірних збитків від активізації кризових процесів на підприємстві тощо.

Органи, що повинні реалізовувати спеціальні функції економічного забезпечення антикризової діяльності підприємства, як правило, формуються у складі вже діючих економічних підрозділів.

Загальновідомо, що рушійною силою основних процесів на будь-якому підприємстві є його трудові ресурси, і саме: кадрове забезпечення антикризової діяльності можна вважати однією з ключових складових. *Кадрова складова* механізму забезпечення антикризової діяльності на підприємстві повинна підвищувати ефективність використання трудових ресурсів, а також забезпечувати їхнє кількісне, професійне, кваліфікаційне та інтелектуальне зростання. При виконанні робіт кадрового забезпечення антикризової діяльності на підприємстві слід реалізовувати функції з:

- ✦ пошуку і відбору осіб, здатних приймати рішення та діяти за нестандартних умов функціонування підприємства;
- ✦ проводити адаптацію персоналу підприємства до умов його діяльності, а також формувати навички швидкої самоадаптації працівників до змін, що відбуваються;
- ✦ планувати, організовувати і контролювати підготовку працівників за професіями, в яких буде по-

треба у майбутньому аби виявляти і ліквідувати кризові процеси на підприємстві;

- ✦ організовувати і проводити підвищення кваліфікації працівників підприємства, спрямоване на формування у них навичок своєчасного виявлення, локалізації та ліквідації кризових процесів;
- ✦ здійснювати атестацію персоналу в контексті виявлення здатності працівників діяти за нестандартних ситуацій та негативного на них впливу;
- ✦ формувати і розвивати корпоративну культуру на підприємстві як засіб протидії негативному впливу на трудові ресурси підприємства тощо.

Створювати спеціальні самостійні підрозділи (тренінгові центри, навчальні заклади, центри перепідготовки тощо) для кадрового забезпечення антикризової діяльності підприємства доцільно у випадках значних, наявних або передбачуваних, проблем даного суб'єкта господарювання.

Важливим аспектом ефективного антикризового менеджменту є забезпечення стабільних і стійких зв'язків між працівниками, структурними підрозділами, бізнес-процесами та засобами підприємницької діяльності фірми, що забезпечується інформаційно-комунікативними засобами підприємства. Дану сукупність дій виконують у рамках *інформаційно-комунікативної складової* механізму забезпечення антикризової діяльності на підприємстві. Ця складова повинна створювати умови для задоволення інформаційних потреб органів управління підприємства у нестабільних умовах функціонування та забезпечувати передавання інформації між індивідуумами та їх групами у формі обміну ідеями, намірами з використанням технічних і матеріальних (документальних) засобів передавання даних. Основними функціями інформаційно-комунікативної складової повинні бути:

- ✦ створення організаційно-технічних умов для задоволення інформаційних потреб органів управління підприємства;
- ✦ формування, розміщення на носіях, впорядкування і використання інформаційних даних;
- ✦ безпосереднє надання інформації та сприяння доступу до неї підрозділам і окремим особам у вигляді документів;
- ✦ створення і розвиток систем обробки та транспортування інформації;
- ✦ аналітичне оброблення інформації і формування висновків за результатами аналізу;
- ✦ розвиток інформаційної системи підприємства для забезпечення її сталого функціонування за нестабільних умов господарювання;
- ✦ забезпечення передавання інформації між індивідуумами у різних формах обміну з використанням різних засобів передавання.

Основні функції з інформаційно-комунікативного забезпечення антикризової діяльності підприємства можуть реалізовувати його інформаційні та комп'ютерні центри, мережі зв'язку та комутаційні бази, а також окремі фахівці з інформаційних технологій та комп'ютерного системного програмування.

Рациональне поєднання та встановлення порядку взаємодії складових механізму забезпечення антикризової діяльності підприємства відбувається на основі реалізації впорядкованих і розпорядчих дій. Такі дії ініціюються, формалізуються та реалізуються *організаційно-розпорядчою складовою*

вищезазначеного механізму. Ця складова повинна створювати умови для раціональної та упорядкованої взаємодії всіх складових антикризової діяльності та антикризової системи управління нею, забезпечувати розроблення і доведення до виконавців розпорядчих документів. Основними функціями організаційно-розпорядчої складової повинні бути:

- ✦ забезпечення взаємодії суб'єктів управління підприємства у нестабільних умовах його функціонування;
- ✦ упорядкування інформаційних і документальних потоків на підприємстві з урахуванням імовірної активності негативних проявів кризових процесів на підприємстві та за його межами;
- ✦ ініціація розроблення, формалізація і доведення до виконавців управлінських рішень щодо виконання дій з виявлення, локалізації та ліквідації негативних кризових проявів і процесів;
- ✦ організація документальної фіксації управлінських рішень щодо протидії кризовим проявам, а також контроль їх виконання;
- ✦ організація зберігання документів стосовно рішень та дій антикризової діяльності на підприємстві.

Регулюванням документопотоків на підприємстві займається канцелярія, а розробкою та формалізацією управлінських рішень, що визначають організацію діяльності на підприємстві, – відповідні управлінські підрозділи залежно від їхнього функціонального спрямування.

Правова складова механізму забезпечення антикризової діяльності здійснює регулювання відносин на підприємстві та поза його межами на основі сукупності правових актів і норм, оголошених за встановленою процедурою та закріплених у офіційних документах, підтримуваних силою організаційного примусу. Ця складова об'єднує органи, що здійснюють контроль на підприємстві за виконанням встановлених правових норм. Основне призначення цієї складової полягає у створенні норм, які встановлюють, змінюють або відмінюють правові відносини, які визначаються сутністю антикризової діяльності та надають їм загальнообов'язкової сили. Основними функціями правової складової повинні бути:

- ✦ ініціація розроблення та імплементації юридичних актів щодо фіксації й реалізації правових норм діяльності засновників, учасників і працівників підприємства в умовах його нестабільного функціонування;
- ✦ юридичне закріплення існуючих на підприємстві та за його межами відносин, а також їх правове регулювання;
- ✦ формування нових правових відносин, відсутніх у поточний момент, але необхідних з погляду виконання перспективних завдань;
- ✦ ліквідація правових відносин і ситуацій, що гальмують розвиток нових прогресивних процесів і відносин на підприємстві;
- ✦ забезпечення точного розподілу функцій між структурними підрозділами підприємства, їхніх прав і обов'язків, налагодження системи взаємодії;
- ✦ розподіл функцій щодо збирання, оброблення інформації та надсилання результатів аналізу на відповідні управлінські рівні системи менеджменту підприємства;
- ✦ закріплення персональної відповідальності за прийняття і виконання управлінських рішень на підприємстві.

Органами, що реалізують функції юридичного забезпечення антикризової діяльності, найчастіше виступають юридичні відділи на підприємстві, де у випадках погіршення фінансово-економічного стану самого підприємства або виникнення інших чинників дестабілізації діяльності виокремлюються спеціалізовані групи юристів.

Не менш важливою, ніж інші, у механізмі забезпечення антикризової діяльності є його *техніко-технологічна складова*. Вона повинна створювати умови для безперервного функціонування технічних засобів, які використовуються у антикризовій діяльності (у першу чергу засобів комунікації, обробки та руху інформації, логістичних систем тощо), а також процедур із виявлення локалізації та ліквідації кризових процесів на підприємстві. Дії з техніко-технологічного забезпечення спрямовані на вирішення комплексних технічних і технологічних проблем, забезпечення функціонування техніки та технології як єдиної системи. Для здійснення техніко-технологічного забезпечення необхідно виконати такі основні функції:

- ✦ визначення стану розвитку ринку технологій із виробництва продукції, аналогічної профілю підприємства (збирання і аналіз інформації з особливостей технологічних процесів, по нових розробках у даній галузі, а також за технологіями, здатними зробити інтервенцію на галузевий технологічний ринок);
- ✦ аналіз власних технологічних процесів, знаходження внутрішніх ресурсів поліпшення використовуваних технологій;
- ✦ оцінювання перспектив розвитку ринків продукції, що виготовляються підприємством, і прогнозування на цій основі майбутніх вимог до технологічних процесів, які дозволять підприємству випускати конкурентоспроможну продукцію;
- ✦ розробка технологічної стратегії розвитку підприємства;
- ✦ планування комплексу технологій для виробництва нової продукції, планування бюджету на технологічний розвиток підприємства;
- ✦ обґрунтування та імплементація програм технологічного розвитку підприємства на основі альтернатив проведення власних технологічних розробок;
- ✦ організація виконання стратегії та планів технологічного розвитку підприємства;
- ✦ аналіз результатів від реалізації заходів техніко-технологічного забезпечення антикризової діяльності.

Функції техніко-технологічного забезпечення антикризової діяльності підприємства виконуються підрозділами підприємства з технічної та технологічної підготовки виробництва (служб: головного технолога, головного механіка і головного енергетика, відділу нової техніки або відділу постачання обладнання).

Реперні орієнтири *соціальної складової* механізму забезпечення антикризової діяльності на підприємстві повинні спрямовувати всю його систему менеджменту на забезпечення соціально-побутових потреб працівників даної фірми, а також членів їх сімей та суспільних груп (комун). Під складовою соціального забезпечення антикризової діяльності підприємства слід розуміти сукупність дій з мінімізації матеріальних втрат працівників на підтримання соціальних стандартів для цих осіб у періоди нестабільної

роботи підприємницької структури за рахунок перерозподілу частин її прибутку. Для здійснення соціального забезпечення протикризової діяльності на підприємстві слід реалізовувати такі основні функції:

- ✦ формування соціальної стратегії підприємства і виконання заходів щодо її реалізації в умовах дестабілізації функціонування підприємницької структури;
- ✦ організація здійснення технічних і медичних заходів щодо створення необхідних умов для трудової діяльності працюючих, запобігання виробничого травматизму, зниження імовірності втрати працездатності працівниками, профілактика професійних захворювань;
- ✦ зниження імовірності настання безробіття для працівника за рахунок надання їм можливостей щодо суміщення професій та підвищення кваліфікації;
- ✦ реалізація заходів соціального партнерства;
- ✦ надання працівникам і членам їхніх сімей компенсацій із прибутку підприємства або фондів соціального страхування;
- ✦ перевірка достовірності та обґрунтованості соціальноорієнтованих витрат підприємства і його структурних підрозділів [7].

Менеджмент соціальноорієнтованих заходів на підприємстві як у період стабільної його роботи, так і у період дестабілізації здійснюють підрозділи з кадрового і соціально-побутового забезпечення працівників.

ВИСНОВКИ

Авторські дослідження сутності понять «механізм», «господарський та економічний механізм» дозволили обґрунтувати теоретичне визначення сутності та змісту механізму забезпечення антикризової діяльності підприємства, що розглядається автором з комплексних позицій. Запропонувати його структурну будову, яка включає складові, та виокремити ключові функції кожної з цих складових. Це дозволить на практиці здійснювати протикризові заходи з урахуванням і взаємоузгодженням інтересів і можливостей усіх зацікавлених сторін підприємства, здійснювати його розвиток та забезпечувати платоспроможність. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Антикризовий механізм сталого розвитку підприємства : монографія / В. Л. Товажнянський, П. Г. Перерва, Л. Л. Товажнянський, І. В. Гладенко, Т. О. Кобелєва, Н. П. Ткачова ; ред. П. Г. Перерва. – Х. : Віровець А. П. : Апостроф, 2012. – 642 с.
2. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия : монографія / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. – Х. : Издательский Дом «ИНЖЕК», 2003. – 184 с.
3. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азриляна. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
4. Гуревич П. С. Современный гуманитарный словарь-справочник / П. С. Гуревич. – М. : Олимп: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1999. – 528 с.
5. Ещенко П. С. Новый хозяйственный механизм: справочник / П. С. Ещенко, Л. М. Кравчук, Ю. И. Палкин. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 254 с.
6. Жданов С. А. Механизмы экономического управления предприятием : учеб. пособие для вузов / С. А. Жданов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 319 с.
7. Кукоба В. П. Корпоративна соціальна відповідальність підприємства: аспекти сучасного обліку та аудиту витрат /

В. П. Кукоба // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2012. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1312>

8. Кульман А. Экономические механизмы / Пер. с фр. / А. Кульман. – М. : АО «Изд. группа «Прогресс», «Универс», 1993. – 192 с.

9. Лысенко Ю. Организационно-экономический механизм управления предприятием / Ю. Лысенко, П. Егоров // Экономика Украины. – 1997. – № 1. – С. 86 – 87.

10. Москаленко В. П. Розвиток фінансово-економічного механізму на підприємстві : курс лекцій / В. П. Москаленко, О. В. Шипунова. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС, 2003. – 106 с.

11. Осипов Ю. М. Основы теории хозяйственного механизма / Ю. М. Осипов. – М. : Изд. МГУ, 1994. – 368 с.

12. Путятин Ю. А. Финансовые механизмы стратегического управления развитием предприятия : монография / Ю. А. Путятин, А. И. Пушкарь, А. Н. Тридед. – Х. : Основа, 1999. – 488 с.

13. Райзберг Б. Механизм экономического / Б. Райзберг, Л. Лозовский, Е. Стародубцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.smartcat.ru/Referat/xtiegramk.shtml>

14. Романовська Ю. А. Структура організаційно-економічного механізму розвитку стратегічного потенціалу підприємства / Ю. А. Романовська // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету. Вип. 205. Том II. — Дніпропетровськ : ДНУ, 2005. – С. 494 – 501.

15. Словарь иностранных слов / Под ред. И. В. Лёхина и проф. Ф. Н. Петрова. – М. : Гос. изд. иностранных и национальных словарей, 1955. – 856 с.

16. Собственность и хозяйственный механизм в условиях обновления экономики / Под ред В. С. Мочерного. – Львов : Свит, 1993. – 176 с.

17. Столяров В. Экономический механизм социального страхования / В. Столяров, Л. Васечко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://efaculty.kiev.ua/analytics/str/3/>

18. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г. часть № 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://institutiones.com/theories/259-----2007---1.html>

19. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л. И. Абалкин. – М. : ОАО «Издательство «Экономика», 1999. – 1055 с.

20. Экономический механизм. Словарь терминов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://birzhevik.ru/tesaurus/221/12065/>

REFERENCES

- Afanasiev, N. V., Rogozhin, V. D., and Rudyka, V. I. *Upravlenie razvitiem predpriatiia* [Managing the development of the enterprise]. Kharkiv: YNZhEK, 2003.
- Bolshoy ekonomicheskiy slovar* [Big Dictionary of Economics]. Moscow: Institut novoy ekonomiki, 1997.
- Eshchenko, P. S., Kravchuk, L. M., and Palkin, Yu. I. *Novyy khuziaystvennyy mekhanizm* [New economic mechanism]. Kyiv: Politizdat Ukrainy, 1989.
- Ekonomicheskaya entsiklopediya* [Economic encyclopedia]. Moscow: Ekonomika, 1999.
- “*Ekonomicheskiy mekhanizm. Slovar terminov*” [Economic mechanism. Glossary]. <http://birzhevik.ru/tesaurus/221/12065/>
- Gurevich, P. S. *Sovremennyy gumanitarnyy slovar-spravochnik* [Modern Humanities Reference Dictionary]. Moscow: Olimp; AST, 1999.
- Kukoba, V. P. “*Korporativna sotsialna vidpovidalnist pidpriemstva: aspekty suchasnoho obliku ta audytu vytrat*” [Corporate Social Responsibility Company: aspects of modern accounting and auditing costs]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1312>
- Kulman, A. *Ekonomicheskie mekhanizmy* [Economic mechanisms]. Moscow: Progress; Univers, 1993.
- Lysenko, Yu., and Egorov, P. “*Organizatsionno-ekonomicheskiy mekhanizm upravleniia predpriatiem*” [Organizational-economic mechanism of management]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (1997): 86-87.

Moskalenko, V. P., and Shypunova, O. V. *Rozvytok finansovo-ekonomichnoho mekhanizmu na pidpriemstvi* [The development of the financial and economic mechanism in the enterprise]. Sumy: Mriia-1 LTD; UABS, 2003.

Osipov, Yu. M. *Osnovy teorii khoziaystvennogo mekhanizma* [Fundamentals of the theory of economic mechanism]. Moscow: MGU, 1994.

Putiatin, Yu. A., Pushkar, A. I., and Trided, A. N. *Finansovy mekhanizmy strategicheskogo upravleniia razvitiem predpriatii* [Financial arrangements of strategic management of the company]. Kharkiv: Osnova, 1999.

Rayzberg, B., Lozovskiy, L., and Starodubtseva, E. "Mekhanizm ekonomicheskii" [Economic mechanism]. <http://www.smart-cat.ru/Referat/xtiegramkc.shtml>

Romanovska, Yu. A. "Struktura orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu rozvytku stratehichnoho potentsialu pidpriemstva" [The structure of the organizational and economic mechanism of development of the strategic potential of the company]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 2, no. 205 (2005): 494-501.

Slovar inostrannykh slov [Dictionary of foreign words]. Moscow: Gosudarstvennoe izdatelstvo inostrannykh i natsionalnykh slovarey, 1955.

Sobstvennost i khoziaystvennyy mekhanizm v usloviakh obnoveniia ekonomiki [Property and economic mechanism in terms of reinventing the economy]. Lvov: Svit, 1993.

Stoliarov, V. "Ekonomicheskii mekhanizm sotsialnogo strakhovaniia" [Economic mechanism of social security]. <http://efaculty.kiev.ua/analytcs/str/3/>

"Teoriia ekonomicheskikh mekhanizmov (Nobelevskaia premiia po ekonomike 2007 g. chast № 1)" [The theory of economic mechanisms (Nobel Prize in Economics in 2007 part of the number 1)]. <http://institute.com/theories/259-----2007---1.html>

Tovazhnianskyi, V. L., Pererva, P. H., and Tovazhnianskyi, L. L. *Antykrizovyi mekhanizm staloho rozvytku pidpriemstva* [Crisis mechanism for sustainable enterprise development]. Kharkiv: Virovets A. P.; Apostrof, 2012.

Zhdanov, S. A. *Mekhanizmy ekonomicheskogo upravleniia predpriatiem* [Mechanisms of economic management]. Moscow: YuNITI-DANA, 2002.

УДК 658

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗОН ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОДОВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© 2014 ТОМАШЕВСЬКА О. Ю.

УДК 658

Томашевська О. Ю. Обґрунтування зон економічної ефективності водовикористання на підприємстві

Метою статті є дослідження ефективного використання води на промислових підприємствах. У роботі обґрунтовано інструментарій прийняття рішень щодо підвищення ефективного використання ресурсів. Проаналізовано статистичні дані споживання води з урахуванням специфіки виробничої функції теплоелектростанції. Визначено три зони економічної ефективності водовикористання промислового підприємства. Перша зона характеризується максимальною ефективністю, друга – її зменшенням, а третя представляє неефективне використання ресурсу. Надано можливі варіанти ефективності використання ресурсу, які характеризують відповідний стан суб'єкта господарювання. Представлено дискретний аналіз показників використання води теплоелектростанцією. Розроблено рекомендації щодо покращення ситуації, яка склалася на даний період часу.

Ключові слова: ефективність, водовикористання, промислові підприємства, ресурс, виробнича функція.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Формул.:** 7. **Бібл.:** 12.

Томашевська Олена Юрївна – аспірантка, кафедра економіки підприємства, Донецький національний технічний університет (вул. Артема, 58, Донецьк, 83001, Україна)

E-mail: Elena.Tomashev@mail.ru

УДК 658

UDC 658

Томашевская Е. Ю. Обоснование зон экономической эффективности водопользования на предприятиях

Целью статьи является исследование эффективного использования воды на промышленных предприятиях. В работе обоснован инструментальный принятый решений по повышению эффективного использования ресурсов. Проанализированы статистические данные потребления воды с учетом специфики производственной функции теплоэлектростанции. Определены три зоны эффективности водопользования на предприятии. Первая зона характеризуется максимальной эффективностью, вторая – ее уменьшением, а третья представляет неэффективное использование ресурса. Представлены возможные варианты эффективности использования ресурса, характеризующие соответствующее состояние предприятия. Проведен дискретный анализ показателей использования воды теплоэлектростанцией. Разработаны рекомендации по улучшению ситуации, которая сложилась на данный период времени.

Ключевые слова: эффективность, водопользование, промышленные предприятия, ресурс, производственная функция.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Формул.:** 7. **Библ.:** 12.

Томашевская Елена Юрьевна – аспирантка, кафедра экономики предприятия, Донецкий национальный технический университет (ул. Артема, 58, Донецк, 83001, Украина)

E-mail: Elena.Tomashev@mail.ru

Tomashevska Olena Yu. Justification of Zones of Economic Efficiency of Water Use at Enterprises

The goal of the article is the study of efficient water use at industrial enterprises. The article justifies instruments of making decisions on increase of efficient use of resources. It analyses statistical data of water consumption with consideration of specific features of production function of a thermoelectric power station. It identifies three zones of water use efficiency at an enterprise. The first zone is characterised with maximum efficiency, the second zone – with its reduction, and the third one presents inefficient use of resources. The article shows possible variants of efficiency of use of a resource, characterised relevant state of an enterprise. The article conducts a discrete analysis of indicators of use of water by a thermoelectric power station. It develops recommendations on improvement of the current situation.

Key words: efficiency, water use, industrial enterprises, resource, production function.

Pic.: 1. **Tabl.:** 4. **Formulae:** 7. **Bibl.:** 12.

Tomashevska Olena Yu. – Postgraduate Student, Department of Enterprise Economics, Donetsk National Technical University (vul. Artema, 58, Donetsk, 83001, Ukraine)

E-mail: Elena.Tomashev@mail.ru